

การแสดงประกอบพิธีกรรมขอฝน “ระบ่ำกบ” ของชนชาติจ้วง
เขตปกครองตนเองกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีน
The Performance of the Rainmaking Ritual “Frog Dance” of Zhuang
People in Guangxi Zhuang Autonomous Region, People’s Republic of China

เฟิง จิ่ง* จุลชาติ อรัณยนาค จินตนา สายทองคำ
Feng Jing*, Chulachat Aranyanak, Jintana Saitongkum
นักศึกษาคณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์*
Student, Faculty of Music and Drama, Bunditpatanasilpa Institute
อาจารย์ประจำคณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์^{2,3}
Staff, Faculty of Music and Drama, Bunditpatanasilpa Institute
494504972@qq.com

Received: June 21, 2023

Revised: July 10, 2023

Accepted: July 13, 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและองค์ประกอบการแสดงในพิธีกรรมขอฝน “ระบ่ำกบ” ของชนชาติจ้วง เขตปกครองตนเองกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีน โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ จากการศึกษาเอกสาร การศึกษาภาคสนาม และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ และปราชญ์ชาวบ้าน ผลวิจัยพบว่า “ระบ่ำกบ” เป็นระบำเพื่อประกอบพิธีกรรมขอฝน จัดขึ้นในช่วงวันขึ้นปีใหม่ของชาว จ้วงในทุกปี เป็นเดือนที่ชนชาติจ้วงส่วนใหญ่ จะทำการปลูกข้าว เป็นพิธีกรรมเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ โดยมีความเชื่อว่า “กบ” เป็นสัตว์มงคล ส่งผลให้ฝนตกตามฤดูกาลอันเป็นประโยชน์ต่อการเก็บเกี่ยวผลผลิต ซึ่งมีพิธีกรรม ประกอบด้วย 1) พิธีการหากบ 2) พิธีการแห่กบ 3) พิธีการบูชาเทพเจ้ากบ และ 4) พิธีการฝังกบ ต่อจากนั้น จึงมี “ระบ่ำกบ” เพื่อเฉลิมฉลองในงานพิธีกรรมขอฝน โดยมีรูปแบบของการแสดง 4 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 รูปแบบการตีกลองสองหน้า ช่วงที่ 2 รูปแบบระบำการกำเนิดของกบ ช่วงที่ 3 รูปแบบระบำการบูชาเทพเจ้ากบ ช่วงที่ 4 รูปแบบการตีกลองมโหระทึก เพื่อประกอบการแสดงระบำขับไล่ศัตรูพิษ ระบำการไถนาและการย้ายต้นข้าว ระบำจับกุ้งจับปลา ระบำทอผ้า ระบำความรัก และระบำกบ โดยมีองค์ประกอบของการแสดง “ระบ่ำกบ” ใช้ผู้แสดงเป็นชายล้วน และใช้เครื่องดนตรีพื้นบ้านของชนชาติจ้วง ประกอบด้วย กลองหนังสองหน้า กลองมโหระทึก ปี่โซนา และฉาบ การแต่งกายของการแสดง “ระบ่ำกบ” นั้น ในบทบาทกบ ใบหน้าและร่างกายของผู้แสดง จะวาดลายให้มีลักษณะคล้ายผิวหนังของกบ สวมกระโปรงสั้นสีเขียวเข้ม ไม่สวมรองเท้า และไม่สวมเครื่องประดับ

คำสำคัญ: ชนชาติจ้วง พิธีกรรมขอฝน ระบ่ำกบ

Abstract

The objective of this research was to examine the patterns and components of the rainmaking ritual known as the "Frog Dance," performed by the Zhuang people in the Guangxi Zhuang Autonomous Region, People's Republic of China. This study employed qualitative methods, including document analysis, fieldwork, and interviews with experts, scholars, and local wisdom keepers.

The findings revealed that the "Frog Dance" is performed as part of a rainmaking ritual held annually during the Chinese New Year, coinciding with the rice planting season of the Zhuang people. This ritual serves to boost morale and confidence, based on the belief that the frog is an auspicious animal associated with bringing seasonal rains that benefit agricultural productivity. The ritual consists of four main ceremonies: (1) the frog-finding ceremony, (2) the frog parade ceremony, (3) the frog god worship ceremony, and (4) the frog burial ceremony. Following these ceremonies, the "Frog Dance" is performed as a celebratory ritual.

The performance is divided into four segments: (1) the two-faced drum performance, (2) the frog origin dance, (3) the frog god worship dance, and (4) the bronze drum performance. These are accompanied by additional dances, including the pest repellent dance, plowing and transplanting dance, prawn-catching and fishing dance, weaving dance, affection dance, and the frog dance itself. The "Frog Dance" features an all-male cast and incorporates traditional Zhuang musical instruments, such as the two-faced drum, bronze drum, suona (a Chinese wind instrument), and cymbals. Performers portraying frogs are characterized by body paint resembling frog skin, wearing dark green short skirts, and performing barefoot without jewelry.

Keywords: Zhuang people, Rainmaking ritual, Frog dance

บทนำ

“ระบำกบ” เป็นระบำเพื่อประกอบพิธีกรรมขอฝน เนื่องด้วยประชากร ชนชาติจ้วงในเขตปกครองตนเองกว่างซีจ้วง สาธารณรัฐประชาชนจีน ในอดีตประชากรส่วนใหญ่นิยมประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักในการดำรงชีวิต ในเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี เป็นเดือนที่ประชากรชนชาติจ้วงส่วนใหญ่ จะทำการปลูกข้าว ก่อนที่จะประกอบพิธีกรรมดังกล่าว นิยมประกอบพิธีกรรมเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ จะปรากฏ “ระบำกบ” เป็นระบำที่สำคัญในพิธีกรรมขอฝน เนื่องด้วยประชากรส่วนใหญ่มีความเชื่อเกี่ยวกับ “กบ” ว่าเป็นสัตว์มงคล ส่งผลให้ฝนตกต้องตามฤดูกาลอันเป็นประโยชน์ต่อการเก็บเกี่ยวผลผลิต โดยความเชื่อดังกล่าวสืบทอดจากบรรพบุรุษของชนชาติจ้วง (Yang, 2014) ดังนั้น ชนชาติจ้วงจึงให้ความสำคัญต่อพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับ “กบ” อันเป็นสัญลักษณ์ในการขอฝนเพื่อให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล อีกทั้งยังสะท้อนถึงวัฒนธรรมของประชาชน ชนชาติจ้วงในเขตปกครองตนเองกว่างซีจ้วง สาธารณรัฐประชาชนจีน และ

“กบ” เป็นสัตว์สัญลักษณ์ที่เก่าแก่ที่สุดของชนชาติจ้วง ในการสื่อถึงความอุดมสมบูรณ์ สามารถบันดาลและทำนุให้ฝนตกตามฤดูกาล

ในปัจจุบันการแสดงประกอบพิธีกรรม “ระบำกบ” เสื่อมความนิยมลง ด้วยประชาชนชนชาติจ้วงไม่ให้ความสำคัญต่อพิธีกรรมดังกล่าว เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ไม่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีค่านิยมว่าเป็นอาชีพที่ไม่มีเกียรติ และหันไปประกอบอาชีพพนักงานของรัฐ และพนักงานเอกชน (Fang Ning, 2022)

ด้วยความสำคัญและเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงต้องศึกษาค้นคว้า บริบท รูปแบบ และองค์ประกอบของการแสดงประกอบพิธีกรรม “ระบำกบ” อันเป็นวัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่สำคัญของบรรพบุรุษเขตปกครองตนเองกว่างซีจ้วง สาธารณรัฐประชาชนจีน พร้อมทั้งรวบรวมองค์ความรู้ ด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านในการแสดงประกอบพิธีกรรม “ระบำกบ” อันเป็นประโยชน์ต่อการสืบทอดเพื่อให้ทราบถึงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ เขตปกครองตนเองกว่างซีจ้วง สาธารณรัฐประชาชนจีนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษารูปแบบและองค์ประกอบการแสดงประกอบพิธีกรรมขอฝน “ระบำกบ” ของชนชาติจ้วงเขตปกครองตนเองกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีน

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเน้นศึกษาทางด้านเอกสาร (Documentary Research) และการศึกษาภาคสนาม (Field Study) ใช้วิธีการสัมภาษณ์ (Interview) มีลำดับและขั้นตอนในการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาจากเอกสาร ตำรา หนังสือ เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ประกอบด้วยข้อมูลบริบทต่าง ๆ รูปแบบ และองค์ประกอบการแสดงประกอบพิธีกรรมขอฝน “ระบำกบ” ของชนชาติจ้วงเขตปกครองตนเองกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีน เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ เอกสาร หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องและบทความทางวิชาการต่าง ๆ ทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศในบางส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือ งานวิจัย บทความ และวิทยานิพนธ์ ที่ได้อธิบายไว้ สถานที่ในการศึกษาข้อมูลทางเอกสาร ได้แก่

- 1) หอสมุดสถาบันศิลปะแห่งชาติจีน สาธารณรัฐประชาชนจีน
- 2) หอสมุดแห่งเขตปกครองตนเองของกว่างซีจ้วง สาธารณรัฐประชาชนจีน
- 3) หอสมุดมหาวิทยาลัยชนชาติกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีน

2. เก็บข้อมูลจากภาคสนาม สังเกตการณ์จากการแสดงรูปแบบและองค์ประกอบการแสดงประกอบพิธีกรรมขอฝน “ระบำกบ” สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่มีประสบการณ์การแสดงไม่น้อยกว่า 20 ปี ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ณ หมู่บ้านหน้าไต้ัง อำเภอเทินอ้อ เขตปกครองตนเองกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีน ประกอบด้วย

- 2.1 สัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชนชาติจ้วง โดย Mr.Fang Ning, President of Nanning Institute of National Culture and Art
- 2.2 สัมภาษณ์ผู้แสดงระบำกบ โดย Mr.Xiang Baoye ปราชญ์ชาวบ้าน
- 2.3 สัมภาษณ์ผู้บรรเลงดนตรี โดย Mr.Wei Zhenli ปราชญ์ชาวบ้าน

3. การจัดทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำข้อมูลโดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต จัดกลุ่มของข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

ที่มาของการแสดงประกอบพิธีกรรมขอฝน “ระบ่ำกบ” ของชนชาติจ้วง เขตปกครองตนเองกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีน

“พิธีกรรม” หมายถึง ประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ และพิธีกรรมการบูชาตามวิถีรูปแบบดั้งเดิม ประกอบด้วย ความเชื่อในสิ่งที่เหนือธรรมชาติของชุมชน และสืบทอดกันมาอย่างยาวนานจากรุ่นสู่รุ่น โดย “พิธีกรรม” มีระเบียบวิธีขั้นตอน ซึ่งนำมาสู่ความสำเร็จในสิ่งที่คาดหวัง และเป็นการยอมรับพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ ผีวิญญาณ บรรพบุรุษ และเทพเจ้า เมื่อมีความเชื่อแล้ว พิธีกรรมย่อมเกิดขึ้นตามมาเพื่อให้ครอบครัวประกอบแห่งการบูชา (ยโสธรา ศิริภาพระภากร, 2558)

ดังนั้น “พิธีกรรม” จึงมีความสำคัญต่อบุคคลในสังคมอันเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นของแต่ละชุมชนมีการสืบทอดจากบรรพบุรุษ ชาวจีนมีคำสอนให้แสดงความกตัญญูโดยการรักษานับธรรมเนียม ได้แก่ เชื่อฟังบิดามารดา สืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษสร้างขึ้นในชุมชนท้องถิ่น อันแสดงถึงวัฒนธรรมและสังคม เป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวจีน (Department of Religious Affairs, Ministry of Culture, 2008) จากการศึกษาชนชาติจ้วงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่รักษานับธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรมเพื่อสะท้อนถึงความเป็นอยู่ทางสังคม และชุมชนชาวจ้วง ดังเช่น พิธีกรรมเลี้ยงผีบรรพบุรุษ พิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ พิธีกรรมรับขวัญ พิธีกรรมขอฝน เป็นต้น

พิธีกรรมขอฝนของชนชาติจ้วง เขตปกครองตนเองกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีน จัดขึ้นในวันขึ้นปีใหม่ (ตรุษจีน) ตามปฏิทินจีนของทุกปี ณ หมู่บ้านหน้าไต้ อำเภอกุ๋นอ้อ เขตปกครองตนเองของกว่างซีจ้วง สาธารณรัฐประชาชนจีน โดยขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมจะมี “กบ” เป็นสัตว์ที่เกี่ยวข้องในพิธีกรรมทั้งสิ้น จะมี 4 พิธีกรรม ตามลำดับดังนี้

พิธีกรรมลำดับที่ 1 การหากบ (找蚂拐)

การหากบ (找蚂拐) ณ หมู่บ้านหน้าไต้ อำเภอกุ๋นอ้อ เขตปกครองตนเองของกว่างซีจ้วง สาธารณรัฐประชาชนจีน ในวันที่สองของวันขึ้นปีใหม่ทางจันทรคติปฏิทินจีน ในช่วงเวลา 10.00–11.00 นาฬิกา ชาวบ้านจะเชิญเกจิอาจารย์หรือซือกง (师公) ผู้ทำพิธี มาทำพิธีกรรมเพื่อเสี่ยงทายทิศทางมงคลโดยใช้เข็มทิศของจีน (罗盘) เพื่อชี้ทิศทางมงคลไปหากบ โดยผู้ชายในหมู่บ้านดังกล่าว จะมุ่งหน้าไปในทิศทางที่เกจิอาจารย์หรือซือกง (师公) เป็นผู้กำหนดว่าเป็นทิศมงคลเท่านั้น ผู้ชายในหมู่บ้านที่หากบเจอคนแรกจะได้เงินรางวัล (红包) แสดงให้เห็นว่าผู้ชายในหมู่บ้านคนนั้นเป็นผู้โชคดีที่สุดในปีนั้น ๆ และมีความเชื่อว่าเทพเจ้ากบ จะคุ้มครองผู้คนในหมู่บ้าน หลังจากนั้นจะนำกบตัวนั้น มาให้เกจิอาจารย์หรือซือกง (师公) ประกอบพิธีโดยนำเส้นด้ายสีแดงผูกขาของกบตัวแรก แล้วนำกบตัวนั้นใส่หีบศพสีดำเพื่อปลิดชีพกบทันที จากนั้นเกจิอาจารย์หรือซือกง (师公) จุดประทัดจำนวน 150,000 นัด เพื่อเป็นสัญญาณแจ้งให้ประชาชนในหมู่บ้านหน้าไต้ อำเภอกุ๋นอ้อ เขตปกครองตนเองของกว่างซีจ้วง ทราบว่า “พิธีกรรมการหากบ” ได้สำเร็จอย่างสมบูรณ์ในปีนั้น (Fang Ning, 2022)

ภาพที่ 1 การหาบที่ไร่เนา

พิธีกรรมลำดับที่ 2 การแห่กบ (游蚂拐)

การแห่กบ (游蚂拐) คือการนำหีบศพของกบเพื่อประกอบพิธีแห่ไปรอบหมู่บ้านและรอบไร่เนา เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านหน้าไต้ง อำเภอเทนอ้อ เขตปกครองตนเองของกว่างซีจ้วง สาธารณรัฐประชาชนจีน มีความเชื่อว่าการแห่กบรอบหมู่บ้าน เทพเจ้ากบจะได้คุ้มครองทุกคนในหมู่บ้าน ไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ และจะนำมาสู่ความเจริญรุ่งเรือง มีลูก มีหลานสืบสกุล ครอบครัวร่มเย็นเป็นสุข

ส่วนการแห่กบรอบไร่เนานั้น มีความเชื่อว่าการแห่กบ จะได้อายุยืนยาว ไม่ให้ศัตรูพืชมารบกวน และเทพเจ้ากบจะอำนวยให้ฝนตกถูกต้องตามฤดูกาล และได้ผลผลิตที่สมบูรณ์อย่างมากมาย ในพิธีการแห่กบ (游蚂拐) เป็นพิธีที่สำคัญมาก ในกรณีประชาชนในหมู่บ้านท่านใดท่านหนึ่ง ไม่เข้าร่วมในการประกอบพิธีการแห่กบ (游蚂拐) จะถือว่าสมาชิกในบ้านนั้นจะพบกับความผิดหวังและอัปโชคในปีนั้น ๆ โดยมีความเชื่อว่าการแห่กบจะไม่คุ้มครอง และประสบปัญหาทั้งการดำเนินชีวิตครอบครัว และการประกอบอาชีพ พบกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ

ดังนั้น ประชาชนในหมู่บ้านหน้าไต้ง อำเภอเทนอ้อ เขตปกครองตนเองของกว่างซีจ้วง สาธารณรัฐประชาชนจีน ทุกคนจะต้องออกมาประกอบพิธีการแห่กบ (游蚂拐) รอบหมู่บ้าน และที่ไร่เนา จะขาดการประกอบพิธีการแห่กบ (游蚂拐) ไม่ได้ เนื่องจากถือเป็นเรื่องอับมงคลทั้งต่อตนเองและสังคมหมู่บ้าน อีกทั้งพิธีกรรมนี้ยังแสดงถึงความรักและสามัคคีของคนในชุมชน โดยจะถือว่าการฉลองวันขึ้นปีใหม่ของชนชาติจ้วง หมู่บ้านหน้าไต้ง อำเภอเทนอ้อ เขตปกครองตนเองของกว่างซีจ้วง สาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นการรวมตัวประชาชนในหมู่บ้านเพื่อเฉลิมฉลองกันภายในชุมชนอีกด้วย (Fang Ning, 2022)

ภาพที่ 2 การแห่กบ

พิธีกรรมลำดับที่ 3 การบูชาเทพเจ้ากบ (祭蚂拐)

การบูชาเทพเจ้ากบ (祭蚂拐) การบูชาไหว้เทพเจ้ากบ โดยนำเครื่องสักการะถวายที่ “ศาลเจ้ากบประจำหมู่บ้าน” โดยเกจิอาจารย์หรือซือกง (师公) ทำพิธีบวงสรวง เพื่อขอเชิญเทพเจ้ากบมารับเครื่องสักการะ ซึ่งเครื่องสักการะจะประกอบด้วย หัวหมู เป็ด ไก่ หอย ปลา กุ้ง ข้าวเหนียว 5 สี (五色糯米饭) อาหารดั้งเดิมของชาวจ้วง คือ นี้อปา (糍粑) และสุราหมักด้วยข้าวเหนียว เป็นต้น ประชาชน หมู่บ้านหน้าโถ้ง อำเภอเทนอ้อ เขตปกครองตนเองของกว่างซีจ้วง สาธารณรัฐประชาชนจีน มีความเชื่อต่อการบูชาเทพเจ้ากบ (祭蚂拐) เพื่อขอพรให้ฝนตกตามฤดูกาลการทำไร่ทำนามีความอุดมสมบูรณ์ และคุ้มครองชาวบ้านทุกคนให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง คิดสิ่งใดได้สมปรารถนาทุกประการ หลังจากทำพิธีอัญเชิญเทพเจ้ากบ และบูชาเทพเจ้ากบเสร็จแล้ว เกจิอาจารย์หรือซือกง (师公) จะแจกเครื่องสักการะที่ถวายต่อเทพเจ้ากบแล้วให้ชาวบ้าน นำกลับบ้านไปบูชาและบริโภครวม โดยเกจิอาจารย์หรือซือกง (师公) จะเป็นผู้แบ่งและเป็นผู้มอบให้ประชาชนทุกหลังคาเรือนเท่า ๆ กัน มีทั้งเครื่องสักการะทั้งสัตว์บก สัตว์น้ำ ขนม และเหล้า โดยมีนัยยะหมายถึง ความอุดมสมบูรณ์ ทั้งบนบก และในน้ำ อีกทั้งยังแฝงความเชื่อว่าเทพเจ้ากบจะคุ้มครองดูแลคนในครอบครัวอันนำมาสู่ความเป็นสิริมงคลในด้านการดำเนินชีวิต และการประกอบอาชีพในการทำเกษตรอย่างอุดมสมบูรณ์ตลอดปีนั้น ๆ (Fang Ning, 2022)

ภาพที่ 3 การบูชาเทพเจ้ากบ

พิธีกรรมลำดับที่ 4 การฝังหีบศพ (葬蚂拐)

การฝังหีบศพ (葬蚂拐) ในพิธีกรรมนี้จะรวมถึงการทำพิธีเพื่อขอฝน ของชนชาติจ้วง หมู่บ้านหน้าไต้ อำเภอนือเอ เขตปกครองตนเองของกว่างซีจ้วง สาธารณรัฐประชาชนจีน พิธีกรรมการฝังหีบศพ (葬蚂拐) จะจัดขึ้นในวันที่สองของวันขึ้นปีใหม่ของชาวจีน ในเวลา 15:00 นาฬิกาของวันนั้น ก่อนที่จะฝังศพ เกจิอาจารย์หรือซือกง (师公) จะให้ชาวบ้านนำเครื่องสักการะจัดถวายเทพเจ้ากบ ตามแต่ที่ชาวบ้านจะนำมา ไม่ได้มีกำหนดในพิธีนี้ จะมีอุปกรณ์สำคัญ ประกอบด้วย 1) ดินผสมผงถ่านไม้เผาสีดำ เพื่อใช้บูชาหลังจากการบูชาเกจิอาจารย์หรือซือกง (师公) จะนำดินผสมผงถ่านไม้เผาสีดำ วาดหน้าและร่างกายของผู้แสดง “ระบำกบ” และ 2) ธงสามชายอย่างละ 2 สี ประกอบด้วย สีแดง หมายถึง ความแข็งแรง สีน้ำเงิน หมายถึง ฝนตกต้องตามฤดูกาล สีเขียว หมายถึง ความอุดมสมบูรณ์ เกจิอาจารย์หรือซือกง (师公) เริ่มทำพิธีถวายเครื่องสักการะ และสาธยายมนต์พิธีเพื่อนำขบวนหีบศพไปยังหลุมฝังที่จัดเตรียมไว้ โดยมีรูปแบบการจัดขบวน ดังนี้ 1) เกจิอาจารย์หรือซือกง (师公) สาธยายมนต์พิธีและเดินนำขบวน พร้อมทั้งถือหีบศพ 2) ชาวบ้านผู้ชาย จำนวน 8 คน ถือธงสามชายอย่างละ 2 สี และ 3) เครื่องดนตรีประกอบพิธีกรรมประกอบด้วย 1) กลองมโหระทึก 2) กลองสองหน้า 3) ปี่โซ่นา และ 4) ฉาบ เมื่อถึงหลุมฝังศพ เกจิอาจารย์หรือซือกง (师公) จะเป็นผู้ทำความสะอาดที่หน้าหลุมฝังศพและนำเอาหีบศพของปีก่อนออกมา ต่อจากนั้นเปิดดูกระดูกกบว่าเป็นสีใด โดยลักษณะสีของกระดูกกบจะเป็นตัวทำนายในเรื่อง ดิน ฟ้า อากาศ เช่น กระดูกกบสีเหลือง จะสื่อความหมายทำนายว่า ฝนตกตามฤดูกาล การเก็บเกี่ยวจะดีในปีี้ เกจิอาจารย์หรือซือกง จะทำพิธีสวดคาถาขอฝนเทพเจ้ากบที่ยอมมาคุ้มครอง ถ้าในกรณีกระดูกกบ สีดำ จะสื่อความหมายตรงข้ามกับกระดูกกบสีเหลือง โดยจะสื่อความหมายว่า ฝนตกไม่ตกต้องตามฤดูกาลมีน้ำท่วม การเก็บเกี่ยวจะไม่ดีในปีี้ หรือถ้ากระดูกเป็นสีขาวจะสื่อความหมายว่า อากาศแห้งแล้ง ไม่มีฝนได้ผลผลิตที่ไม่ดี และเกจิอาจารย์หรือซือกง (师公) จะทำพิธีขอเทพเจ้ากบต่อไป เพื่อให้ทุกสิ่งทุกอย่างกลายเป็นสิ่งที่ดี หลังจากนั้นจะนำหีบศพใหม่ไปฝังที่หลุมฝังศพกบแทนที่หีบศพเก่า ส่วนชาวบ้านตั้งใจอธิษฐานขอพร และโบกธงสีต่าง ๆ เป็นอันเสร็จพิธีกรรมการฝังหีบศพ (葬蚂拐) หลังจากนั้นเกจิอาจารย์หรือซือกง (师公) จะนำดินผสมผงถ่านไม้เผาสีดำ วาดหน้าและร่างกายของผู้แสดง “ระบำกบ” เพื่อเป็นการแสดงเฉลิมฉลองต่อไป (Yang Danni, 2014)

ภาพที่ 4 การฝังหีบศพ

ที่มาของการแสดงระบำกบ

“ระบำกบ” เป็นพิธีกรรมเพื่อขอฝนของชนชาติจ้วง เป็นศิลปะการแสดงดั้งเดิมของชนชาติจ้วง มีรูปแบบเป็นการร่ายรำเพื่อบูชาและสรรเสริญเทพเจ้ากบ โดยชนชาติจ้วง มีความเชื่อว่าเมื่อบูชาแล้วฝนจะตกต้องตามฤดูกาล การแสดง “ระบำกบ” มีการสืบทอดแบบมุขปาฐะจากบรรพบุรุษที่สืบทอดกันมาจากรุ่น

สู่รุ่น ด้วยเหตุนี้ต้นกำเนิดการแสดง “ระบ่ำกบ” ของชนชาติจ้วง จึงไม่มีหลักฐานปรากฏอย่างชัดเจน แต่มีนักโบราณคดีได้สำรวจพบภาพเขียนสีที่ผาไห่ลั่วฮ้วน (花山壁画) ซึ่งมีภาพเขียนสีทำรำกบ สันนิษฐานว่าภาพเขียนสีนั้นอาจวาดขึ้นในสมัยจ้านกั๋ว (战国时期) ถึงสมัยโตงฮั่น (东汉时期) ก่อนสมัยโตงฮั่น (东汉时期) บรรพบุรุษของชนชาติจ้วง ซึ่งเป็นชาวซีโว (西瓯) กับชาวลัวเยว่ (骆越) เป็นผู้อาศัยประจำถิ่นอยู่แถบภาคตะวันตกเฉียงเหนือของเขตหลิงหนาน (岭南地区) นอกจากนี้ พบกลองมโหระทึกในสมัยราชวงศ์หนานเฉา (南朝) ปรากฏรูปกลองสลักบนกลองมโหระทึก แสดงให้เห็นว่าบรรพบุรุษของชนชาติจ้วงนับถือเทพเจ้ากบอย่างมาก การบูชาเทพเจ้ากบจึงเป็นคติความเชื่อสืบทอดต่อมาจากบรรพบุรุษ (Fang Ning, 2022)

รูปแบบการแสดงประกอบพิธีกรรมขอฝน “ระบ่ำกบ” ของชนชาติจ้วง เขตปกครองตนเองกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีน

หลังจากกระบวนการทำพิธีกรรมเสร็จ ชาวบ้านจะจัดงานบันเทิงและกิจกรรมต่าง ๆ การแสดง “ระบ่ำกบ” เป็นการแสดงที่ชนชาติจ้วง เขตปกครองตนเองกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีนนิยมจัดขึ้นเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองในเทศกาลกบ ผ่านการแสดงที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตเกษตรกรรมและการสืบทอดวิถีปฏิบัติของบรรพบุรุษชนชาติจ้วงมาอย่างยาวนาน การแสดง “ระบ่ำกบ” เป็นการแสดงพื้นบ้าน ได้สะท้อนถึงพิธีกรรมและการปฏิบัติที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษชนชาติจ้วง รูปแบบการแสดงประกอบทำนองเพลง ทำรำส่วนมากเลียนแบบจากอากัปกิริยาของกบ ในด้านอุปนิสัยภายในซึ่งกบเป็นสัตว์ที่มีอุปนิสัย รักความเงียบสงบและด้านอุปนิสัยภายนอกมีความร่าเริงจะพบได้จากเสียงร้องเป็นหมู่ เชี่ยวชาญในการกระโดดและชอบกินแมลงศัตรูพืช ดังนั้นการแสดงจะเน้นความว่องไวของการกระโดด การกระที่บเท้าซ้ายและเท้าขวา ความคล่องแคล่วของสองขา งอข้อศอกและเปิดฝ่ามือสองข้างตามลักษณะทางกายภาพของกบ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นธรรมชาติที่เรียบง่าย และแฝงด้วยเอกลักษณ์การรำรำที่มีเสน่ห์ นอกจากนี้ยังมีการแสดงชุดเล็ก ๆ ที่สื่อถึงการใช้ชีวิตประจำวันของชาวบ้านที่มีความเกี่ยวข้องกับ “กบ” อีกด้วย (Xiang Baoye, 2022) นาย Xiang Baoye ราษฎรชาวบ้าน ผู้ให้ข้อมูลรูปแบบการแสดงประกอบพิธีกรรมขอฝน “ระบ่ำกบ” ของชนชาติจ้วง เขตปกครองตนเองกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีน เกิดที่หมู่บ้านหน้าไต้ ตำบลเทนอ้อ เมืองเหอฉี เขตปกครองตนเองกว่างซีจ้วง เข้ารับการศึกษาที่โรงเรียนหน้าไต้ จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่หมู่บ้านหน้าไต้ ตำบลเทนอ้อ เมืองเหอฉี เขตปกครองตนเองกว่างซีจ้วง ประกอบอาชีพการทำนา เป็นผู้สืบทอดการแสดงระบ่ำกบรุ่นที่ 6 เมื่ออายุ 10 ขวบ ได้รับการถ่ายทอดจากนาย Suo Miaokai ซึ่งเป็นผู้สืบทอดการแสดงระบ่ำกบ รุ่นที่ 5 นาย Xiang Baoye มีความชำนาญโดยเฉพาะชำนาญการเต้นระบ่ำกบและในพิธีกรรมเทศกาลกบ

รูปแบบการแสดง “ระบ่ำกบ” เป็นศิลปะการแสดงฟ้อนรำ ในรูปแบบระบำสัตว์ที่เชื่อกันว่าเป็นสัตว์ที่ปรากฏอยู่ในตำนานความเชื่อที่ลุ่มแม่น้ำหงส์ (红水河流域) (ภาคตะวันตกเฉียงเหนือของเขตปกครองตนเองกว่างซีจ้วง) ที่เล่าสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน เนื้อหาหลักของการแสดงที่อยู่ในเทศกาลกบ การแสดงที่อยู่ในเทศกาลกบมีรูปแบบของการแสดง 4 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 รูปแบบการตีกลองสองหน้า ช่วงที่ 2 รูปแบบระบำการกำเนิดของกบ ช่วงที่ 3 รูปแบบระบำการบูชาเทพเจ้ากบ ช่วงที่ 4 รูปแบบการตีกลองมโหระทึก ในช่วงนี้มีระบำย่อย ๆ ประกอบการแสดงจำนวน 6 ชุด ได้แก่ 1) ระบำขับไล่ศัตรูพืชที่ไร่ นา 2) ระบำการไถนาและการย้ายต้นข้าว 3) ระบำจับกุ้งจับปลา 4) ระบำทอผ้า 5) ระบำความรัก และ 6) ระบ่ำกบ (Xiang Baoye, 2022)

ช่วงที่ 1 รูปแบบการตีกลองสองหน้า ระบายกลองสองหน้า มีผู้แสดงผู้ชาย จำนวน 2 คน แต่งตัวเป็นผู้หญิงและสวมหน้ากาก ผู้หญิงสวมกระโปรงของชนชาติจ้วง ทำท่าทางประกอบการตีกลองหนึ่ง และการแสดงชุดนี้จะมีสองกลุ่มสลับกันเล่น

ช่วงที่ 2 รูปแบบการกำเนิดของกบ มีผู้แสดงเป็นผู้ชาย จำนวน 12-16 คน ส่วนมากผู้แสดงมีอายุประมาณ 10 ขวบ สวมกางเกงสั้นรัดรูป วาดลายกบทั้งตัว ประกอบกิริยาท่าทางแบบธรรมชาติของกบ ได้แก่ ท่าหมอบบนพื้น ท่าหยอกล้อกันอย่างสนุกสนานระหว่างเพื่อน ท่าจับแมลงกิน และท่ากระโดดแบบกบ

ช่วงที่ 3 รูปแบบการบูชาเทพเจ้ากบ มีผู้แสดงเป็นผู้ชาย 2 คน สวมหน้ากากเป็นเทพแห่งภูเขา และสวมหน้ากากเป็นเทพแห่งน้ำ มือซ้ายถือไม้เท้า มือขวาถือกิ่งไม้ เดินตามจังหวะของเสียงกลอง ออกมาจากเวทีสองฝั่งเมื่อรำถึงกลางเวที จะทำท่าเคารพด้วยการไหว้ ผู้แสดงที่ตีกลองหนึ่งที่อยู่ใกลางเวที ทั้งสี่ด้าน ด้านละสามครั้ง เพื่อแสดงออกถึงความเคารพและความระลึกถึงต่อเทพเจ้ากบ สุดท้ายก็ค่อย ๆ เดินออกจากเวที

ช่วงที่ 4 รูปแบบการตีกลองมโหระทึก การแสดงจะแบ่งออกเป็น 2 ระยะเวลา มีการแสดงระบำย่อย ๆ จำนวน 6 ชุด ได้แก่ 1) ระบำขับไล่ศัตรูพืชที่ไร่ นา 2) ระบำการไถนาและการย้ายต้นข้าว 3) ระบำจับกุ้งจับปลา 4) ระบำทอผ้า 5) ระบำความรัก และ 6) ระบำกบ

ระยะที่ 1 รูปแบบการตีกลองมโหระทึก เริ่มต้นด้วยมีผู้แสดง 2 คน สวมหน้ากากเป็นเทพเจ้าห้วยหวาง และสวมหน้ากากเป็นเทพห้วยหวาง เดินตามจังหวะของเสียงกลอง ออกมาจากเวทีสองฝั่ง เมื่อรำถึงกลางเวที จะทำท่าเคารพด้วยการไหว้ ผู้แสดงที่ตีกลองมโหระทึกอยู่บริเวณกลางเวที หันหน้าไปทั้งสี่ด้าน ด้านละสามครั้ง เพื่อแสดงออกถึงความเคารพและความระลึกถึงต่อเทพเจ้ากบ และเพื่อเป็นการแสดงความคารวะและความศรัทธาที่มีต่อกลองมโหระทึก สุดท้ายค่อย ๆ เดินออกจากเวที

ระยะที่ 2 มีระบำย่อย ๆ ประกอบการแสดงจำนวน 6 ชุด ได้แก่ 1) ระบำขับไล่ศัตรูพืชที่ไร่ นา 2) ระบำการไถนาและการย้ายต้นข้าว 3) ระบำจับกุ้งจับปลา 4) ระบำทอผ้า 5) ระบำความรัก และ 6) ระบำกบ ดังนี้

ลำดับที่ 1 ระบำการต่อสู้กับศัตรูพืช มีผู้แสดงเป็นผู้ชาย จำนวน 16 - 24 คน สวมบทบาทสมมุติเป็นกบ การแสดงช่วงนี้จะแสดงถึงความกล้าหาญของเทพเจ้ากบ ผู้แสดงแบ่งเป็นสองกลุ่มกลุ่มละเท่ากัน ทำท่าทางวิ่งไล่แมลงและต่อสู้กับแมลงที่มาทำความเสียหายต่อผลผลิต

ลำดับที่ 2 ระบำการไถนาและการย้ายต้นข้าว มีผู้แสดงเป็นผู้ชาย จำนวน 4-6 คน ผู้แสดงจะสวมหน้ากากที่เป็นผู้หญิง ท่ารำเลียนแบบการไถนา และการย้ายข้าว มีผู้แสดงเป็นผู้ชาย จำนวน 4 คน สวมหน้ากากเป็นชายหนุ่ม มือซ้าย ขวาทือจอบ ท่าท่าเลียนแบบการไถนาและขุดย้ายต้นข้าว

ลำดับที่ 3 ระบำจับกุ้งจับปลา มีผู้แสดงเป็นผู้ชาย จำนวน 2 คน คนหนึ่งใส่หน้ากากขาวประมงชายที่เอวมีข้องใส่ปลา มือถือแหจับปลา ท่าท่าทอดแหจับปลา ส่วนผู้แสดงอีกคนหนึ่งจะสวมหน้ากากที่เป็นชาวประมงหญิง ท่าท่าจับกุ้งติดตามอยู่ข้างหลัง แสดงอย่างสนุกสนาน

ลำดับที่ 4 ระบำทอผ้า มีผู้แสดงเป็นผู้ชาย จำนวน 2 คน คนหนึ่งจะสวมหน้ากากเป็นผู้สูงอายุ ส่วนอีกคนหนึ่งจะสวมหน้ากากเป็นผู้หญิงสาวนา สองคนทำท่ารำทอผ้า เช่น ท่าทางกระทบก๊ทอผ้า ปั่นฝ้าย เป็นต้น

ลำดับที่ 5 ระบำความรัก มีผู้แสดงเป็นผู้ชาย จำนวน 4 คน โดย 2 คน สวมหน้ากากหญิงสาว อีก 2 คนสวมหน้ากากชายหนุ่ม ร้องเพลงตอบโต้กันมีลักษณะของการเกี้ยวพาราสี ประกอบท่าทางเริ่มความสัมพันธ์ของหนุ่มสาวอย่างมีความสุข เพลงที่เลือกมาร้องประกอบการแสดงจะเป็นเพลงที่ผู้ชมมักจะร้องตามได้

ลำดับที่ 6 ระบ่ำทดลองการเก็บเกี่ยวและบูชาเทพเจ้ากบ เป็นระบ่ำตอนสุดท้ายของการแสดง “ระบ่ำกบ” มีผู้แสดงที่เป็นตัวกบและผู้แสดงอื่น ๆ หลาย ๆ คนออกมารำพร้อมกัน ส่วนมากเป็นการกระโดดและทำปรบมือเพื่อแสดงให้เห็นถึงการเก็บเกี่ยวที่มีความสุขของชาวบ้านและบูชาเทพเจ้ากบ

องค์ประกอบในการแสดงระบ่ำกบ การแสดงประกอบพิธีกรรมขอฝน “ระบ่ำกบ” ของชนชาติจ้วงเขตปกครองตนเองกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีน

องค์ประกอบในการแสดง “ระบ่ำกบ” ประกอบด้วย ผู้แสดง ดนตรีประกอบการแสดง และเครื่องแต่งกาย ดังต่อไปนี้ ผู้แสดง “ระบ่ำกบ” นิยมใช้ผู้แสดงผู้ชายเนื่องจาก การแสดงต้องใช้พลังกำลังมาก ประกอบการแสดง “ระบ่ำกบ” สืบทอดกันมารุ่นต่อรุ่น ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดทำรำมักเป็นบุตรหลานเพศชายของชาวจ้วงในชุมชนของตนเอง และไม่นิยมนำผู้หญิงมาแสดงเพื่อประกอบพิธีกรรม ความเชื่อของเรื่องสตรีเพศ ชนชาติจ้วง เขตปกครองตนเองกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีน เนื่องจากในสมัยก่อนปีศาจปีศาจสตรีชนชาติจ้วงไม่สามารถออกจากบ้านได้ง่าย และไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมขอฝนที่ศักดิ์สิทธิ์ ถึงแม้ว่าการแสดงมีบทบาทที่เป็นหญิง ก็ใช้ผู้แสดงชายที่แต่งตัวเป็นหญิงมาแทน ดังนั้น ในสมัยโบราณการแสดง “ระบ่ำกบ” จึงเป็นชายล้วน ก่อนที่เริ่มฝึกทำรำ ผู้แสดงต้องผ่านการไหว้ครูและฝากตัวเป็นลูกศิษย์ก่อนซึ่งเป็นจารีตที่สืบทอดกันมา การคัดเลือกผู้แสดง ต้องเป็นชายหนุ่มมีความสูงระดับเดียวกัน และมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง จึงสามารถมีแรงฝึกทำการกระโดดอย่างว่องไวได้ จำนวนของนักแสดงต้องมี 24 คนขึ้นไปต่อการแสดงทุกครั้ง (Xiang Baoye, 2022)

ที่มาของดนตรีประกอบการแสดง

กลองมโหระทึก เป็นเครื่องดนตรีที่เก่าแก่ที่สุดของชนชาติจ้วง ยังมีคุณสมบัติทางศาสนาและความเชื่อว่าเป็นตัวแทนแห่งสวรรค์และโลกมนุษย์ โดยถือว่าเป็นเครื่องมือในการสื่อสารระหว่างมนุษย์กับเทพเจ้า ชาวจ้วงเชื่อว่ากลองนี้จะสามารถชำระล้างความเจ็บปวด และความทุกข์ในใจพร้อมทั้งได้รับความเป็นมงคล ดังนั้นในงานมงคล หรือเทศกาลสำคัญ ชาวจ้วงจะตีกลองมโหระทึก เล่นดนตรีและเต้นรำเพื่อแสดงว่า “สวรรค์และโลกมีความกลมกลืนกันโดยธรรมชาติ” และแสดงออกถึงการแสวงหาความสงบสุข เป็นมรดกตกทอดของชนชาติจ้วง โดยกลองมโหระทึก มีผู้ครอบครองซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับความเคารพนับถือหรือผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน ดังนั้นกลองมโหระทึก จึงเป็นเครื่องดนตรีสำคัญอย่างยิ่งในการประกอบพิธีกรรมและการแสดงในเทศกาลกบ ดนตรีประกอบการแสดง “ระบ่ำกบ” ประกอบด้วย กลองหนึ่งสองหน้า กลองมโหระทึก ปี่โซน่า และฉาบ (Wei Zhenli, 2022) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) กลองหนึ่งสองหน้า เป็นเครื่องดนตรีประเภทตีกระทบ ประกอบด้วย หน้ากลองและหุ่นกลอง หน้ากลองทำด้วยแผ่นหนังวัว ซึ่งยึดติดกับโครงสร้างกลอง (หุ่นกลอง) ซึ่งตีด้วยหมุด ในการแสดงระบ่ำกบส่วนใหญ่จะมีการตีกลองหนึ่ง 6-12 ใบ เพื่อกำกับจังหวะในการประกอบการแสดง

ภาพที่ 5 กลองหนังสองหน้า และการตีกลองหนังใหญ่

2) กลองมโหระทึก เป็นกลองที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อ โดยเฉพาะใช้ในการขอฝนของชนชาติจ้วง ที่หมู่บ้านหน้าโง้ง ตำบลเทนอ้อ ในสมัยก่อนที่มีการสืบทอดประเพณีมากกว่า 2500 ปีแล้ว โดยกลองทำด้วยโลหะผสมกับทองแดง ดีบุก เป็นต้น ลักษณะรูปร่างคล้าย ๆ กระบอก กลองมโหระทึกมีสองด้าน ด้านหนึ่งเป็นส่วนฐานเป็นรูปกลวง อีกหน้าหนึ่งเป็นด้านหน้าซึ่งเป็นแผ่นเรียบ มีหูจับ 2 คู่ เพื่อเอาไปแขวนเชือกสะตอกกับการตีกลอง การตีกลองมโหระทึกนั้น หนึ่งชุดมักมี 4 ใบ ใบที่ 1 และ 2 ซึ่งเป็นใบตัวเมียมีขนาดเล็ก ส่วนใบที่ 3 และ 4 ซึ่งเป็นใบตัวผู้ มีเสียงทุ้ม การตีกลองมโหระทึกจะมีค้อนขนาดเล็กและแท่งไม้ขนาดเล็กเป็นอุปกรณ์ในการตี

ภาพที่ 6 กลองมโหระทึก และการตีกลองมโหระทึก

3) โซน่า (ปีไม้ไผ่ หรือ ปีโหว) เป็นเครื่องดนตรีที่สำคัญในการแสดงพื้นบ้านของจีน โครงสร้างประกอบด้วย ลั่นปี ปากค่อนข้างกว้าง ตัวปี ซึ่งทำโดยไม้ไผ่ หรือ โลหะ มี 7 รู ส่วนปากปี ทำด้วยทองเหลือง เสียงของโซน่า มีเสียงทุ้มต่ำ ในการแสดง “ระบำกบ” มี 8 คู่ ที่ใช้ปีโซน่าประกอบการแสดงเพื่อให้เสริมเสียงกลองมโหระทึกและสร้างบรรยากาศรื่นเริงในการแสดง “ระบำกบ”

ภาพที่ 7 โชน่าและการเป่าโชน่า

4) ฉาบ เป็นเครื่องดนตรีประเภทตี มีรูปร่างคล้าย ๆ จาน ลักษณะเป็นแผ่นโลหะบาง ฉาบมีหลายขนาดหลายนิ้ว ฉาบเล็กศูนย์กลางประมาณ 10-14 เซนติเมตร ฉาบกลางศูนย์กลางประมาณ 16-20 เซนติเมตร ฉาบใหญ่ศูนย์กลางประมาณ 22-28 เซนติเมตร เป็นเครื่องดนตรีไม่มีระดับเสียง ใช้ตีให้สอดคล้องกับจังหวะการทำนองเพลง

ภาพที่ 8 ฉาบและการตีฉาบ

เครื่องแต่งกาย

การแต่งกายของการแสดง “ระบ่ำกบ” นั้น ถ้าเป็นบทบาทตัวกบ ใบหน้าวาดด้วยลายกบ ร่างกายส่วนบนของผู้แสดง จะไม่ใส่เสื้อ แล้วใช้ดินผสมถ่านสีดำวาดลายให้มีลักษณะคล้ายลายกบ ซึ่งสีดำเป็นสีมงคลของชนชาติจ้วงและเป็นสีคล้ายกับลายกบด้วย ร่างกายส่วนล่างจะใส่กระโปรงสั้นสีเขียวเข้ม เพื่อเสริมความงดงามและสุขภาพละมุนละม่อมในการกระโดด ต่อมาส่วนน้องก็วาดด้วยลายกบเหมือนร่างกายส่วนบน ไม่สวมรองเท้า และไม่ใส่เครื่องประดับอื่น ๆ (Xiang Baoye, 2022)

ภาพที่ 9 การแต่งกายของการแสดง “ระบำกบ”

สรุปผลการวิจัย

จากศึกษาพบว่า ความเชื่อที่มีต่อเทพเจ้ากบเกิดขึ้นจากตำนานของเทพเจ้ากบที่เล่าและถือปฏิบัติสืบต่อกันมา และในเทศกาลกบนั้นก็มีการทำพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อสรรเสริญความดีของเทพเจ้ากบและขอฝนตกให้ตกต้องตามฤดูกาล ที่มาของ “ระบำกบ” จึงเกิดจากการแสดงที่ปรากฏในการทำพิธีกรรมของเทศกาลกบ ดังนั้น รูปแบบการแสดงระบำกบในพิธีกรรมขอฝนของชนชาติจ้วง จึงถือเป็นการแสดงพื้นบ้านที่ได้สะท้อนถึงกิจกรรม และการปฏิบัติสืบทอดจากบรรพบุรุษชนชาติจ้วง พิธีกรรมจะจัดขึ้นในวันขึ้นปีใหม่ของจีน โดยมีการแสดง “ระบำกบ” ประกอบรวมอยู่ในพิธีกรรมรูปแบบการแสดง “ระบำกบ” เป็นศิลปะการแสดงพ่อนรำด้วยท่าทางของกบซึ่งเชื่อกันว่ากบเป็นสัตว์ที่ปรากฏอยู่ในตำนานความเชื่อที่ลุ่มแม่น้ำหงส์ (ภาคตะวันตกเฉียงเหนือของเขตปกครองตนเองกว่างซีจ้วง) รูปแบบและเนื้อหาหลักของการแสดงที่อยู่ในเทศกาลกบมีรูปแบบของการแสดง 4 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 รูปแบบการตีกลองสองหน้า ช่วงที่ 2 รูปแบบระบำการกำเนิดของกบ ช่วงที่ 3 รูปแบบระบำการบูชาเทพเจ้ากบ ช่วงที่ 4 รูปแบบการตีกลองมโหระทึก และยังมีระบำชุดย่อย ๆ ประกอบการแสดงจำนวน 6 ชุด ได้แก่ 1) ระบำขับไล่ศัตรูพืชที่ไร่นา 2) ระบำการไถนาและการย้ายต้นข้าว 3) ระบำจับกุ้งจับปลา 4) ระบำทอผ้า 5) ระบำความรัก และ 6) ระบำกบ องค์ประกอบของการแสดงจะใช้ผู้แสดงชายล้วน เนื่องจากผู้แสดงไม่สวมเสื้อ และใช้การวาดลายกบบนตัว จำนวนผู้แสดง อย่างน้อย 24 คน เป็นอย่างน้อย เครื่องดนตรีในการแสดงประกอบด้วย กลองหนึ่งสองหน้า กลองมโหระทึก ปี่โซนาและฉาบ ซึ่งเครื่องดนตรีเหล่านี้เป็นเครื่องดนตรีดั้งเดิมของชนชาติจ้วง การแต่งกายของการแสดง “ระบำกบ” นั้น ถ้าเป็นบทบาทตัวกบ ร่างกายส่วนบนของผู้แสดง จะไม่สวมเสื้อหรือใส่เสื้อรัดรูปที่เป็นสีผิว แล้วใช้ดินผสมถ่านไม้เผาวดลายให้มีลักษณะคล้ายลายกบ ร่างกายส่วนล่างจะสวมกระโปรงสั้นสีเขียวเข้มเพื่อเสริมความงดงาม ต่อมาส่วนน่องก็วาดด้วยลายกบเหมือนร่างกายส่วนบน ไม่สวมรองเท้า และไม่สวมเครื่องประดับอื่น ๆ พิธีกรรมและการแสดง “ระบำกบ” นั้น ถือเป็นการสืบทอดศิลปวัฒนธรรมจากบรรพบุรุษ อันเป็นภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่าและสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ขนบธรรมเนียมและวิถีชีวิตของชนชาติจ้วง เขตปกครองตนเองกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีน ทั้งในอดีตและปัจจุบันได้ต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการแสดงประกอบพิธีกรรมขอฝน “ระบำกบ” ของชนชาติจ้วง เขตปกครองตนเองกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีนมีข้อค้นพบซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ ความเชื่อเรื่องเทพเจ้ากบเกิดขึ้นจากตำนานของเทพเจ้ากบที่เล่าขานสืบต่อกันมา และในเทศกาลกบนั้นก็มีการทำพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อสรรเสริญความดีของเทพเจ้ากบและขอฝนเพื่อให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ที่มาของ “ระบำกบ” จึงเกิดจาก

การทำพิธีกรรมที่ปรากฏในของเทศกาลกบ ดังนั้น รูปแบบการแสดงระบ่ำกบในพิธีกรรมขอฝนของชนชาติจ้วงที่ได้สะท้อนขนบธรรมเนียม วิธีการดำเนินชีวิต และการถือปฏิบัติสืบทอดจากบรรพบุรุษชนชาติจ้วง กระบวนการดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของชญาซุช เซียงคิ้ว (2557) ซึ่งทำการวิจัยเรื่อง คติความเชื่อในพิธีเซ่นตั้งบั้งหน่อของชาวไทยทรงดำภาคกลาง ซึ่งการแสดงพื้นบ้านส่วนมากจะศึกษาที่มาและประวัติของชาติพันธุ์มาก่อน ต่อมาศึกษาวัฒนธรรมและความเชื่อของชาติพันธุ์ ความเป็นมาและรูปแบบของการแสดง นอกจากนี้ ยังศึกษาองค์ประกอบและโครงสร้างของการแสดงด้วย อีกทั้งยังมุ่งเน้นการสืบทอดการแสดงพื้นบ้าน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการแสดงพื้นบ้าน จากการศึกษารูปแบบการแสดงประกอบพิธีกรรม “ระบ่ำกบ” ซึ่งเป็นศิลปะการแสดงเพื่อนำในรูปแบบท่าทางของกบที่เชื่อกันว่าเป็นสัตว์ที่ปรากฏอยู่ในตำนานความเชื่อที่ลุ่มแม่น้ำหงส์ (ภาคตะวันตกเฉียงเหนือของเขตปกครองตนเองกว่างซีจ้วง) พบว่า องค์ประกอบของการแสดงจะใช้ผู้แสดงเป็นชายล้วน เนื่องจากผู้แสดงไม่สวมเสื้อ และใช้การวาดลายกบบนตัว ซึ่งสอดคล้องกับ Ni Zao (2018) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การแสดงออกทางกายในการร่ายรำกบของชนชาติไดโนเมื่อร้อยสี่ มลฑณยูนนาน ซึ่งการแสดงร่ายรำกบนั้น กบที่เป็นตัวผู้จะมีการเปิดหาง แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ ความโดดเด่นของผู้ชาย ที่เป็นการร่ายรำที่สื่อถึงท่วงท่า และลีลาของนกยูง ซึ่งเป็นกระบวนการศึกษาท่ารำที่เลียนแบบมาจากสัตว์เพื่อประกอบการแสดงเช่นเดียวกับการศึกษาครั้งนี้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป ในการศึกษาการแสดงประกอบพิธีกรรมขอฝน “ระบ่ำกบ” ของชนชาติจ้วง เขตปกครองตนเองกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลผ่านรูปแบบการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้สนใจที่จะศึกษาค้นคว้าข้อมูลต่อยอด จำเป็นต้องวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล รวมถึงอธิบายข้อมูลจากภาษาจีนเป็นภาษาไทยด้วยความละเอียด เที่ยงตรง และครบถ้วน

2. การศึกษาการแสดงประกอบพิธีกรรมขอฝน “ระบ่ำกบ” ของชนชาติจ้วง เขตปกครองตนเองกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีนนั้น พบว่า ยังมีการแสดงอื่นที่ประกอบพิธีกรรมในงานมงคลต่าง ๆ ในเขตปกครองตนเองกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีน เช่น การแสดงในพิธีกรรมรับขวัญผู้มาเยือน อันบ่งบอกถึงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชนชาติจ้วง ซึ่งผู้สนใจศึกษาต่อยอดงานวิจัยฉบับนี้ สามารถเลือกทำการศึกษาศึกษาการแสดงประกอบในพิธีกรรมอื่น ๆ ของชนชาติจ้วงต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชญาซุช เซียงคิ้ว. (2557). *คติความเชื่อในพิธีเซ่นตั้งบั้งหน่อของชาวไทยทรงดำภาคกลาง*. (วิทยานิพนธ์ ศิลปะมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์).
- ยโสธารา ศิริภาพระภากร. (2558). *ศึกษาแนวทางการบูรณาการคตินิยมทาง พระพุทธศาสนาที่ปรากฏใน ประเพณีสารทโฎนตากับหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตาม หลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- Department of Religious Affairs, Ministry of Culture. (2008). *Rituals and traditions*. Bangkok : Printing House, Agricultural Cooperative Federation of Thailand.

- Ni Zao, (2018). *Study on the physical activity expression of the dainationality peacock dance in Ruili Yunnan*. (Master Thesis, Sichuan Normal University).
- 方宁 (Fang Ning). (2022年12月12日). 南宁市民族文化艺术研究院院长 (President of Nanning Institute of National Culture and Art). 采访(interview).
- 韦真礼 (Wei Zhenli). (2022年9月23日) 铜鼓传承人 (The inheritor of bronze drum). 采访(interview).
- 向宝业 (Xiang Baoye). (2022年9月24日) 蚂拐舞传承人 (The inheritor of frog dance). 采访(interview).
- 杨丹妮 (Yang Danni). (2014). *壮族简史* (ประวัติโดยย่อของชนชาติจ้วง). 北京 : 民族出版社.